

**Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог у сфері
надання статусу відповідно до Закону України “Про статус ветеранів
війни, гарантії їх соціального захисту”»
(реєстр. № 15537 від 21.08.2026)***

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються підстави запровадження адміністративної відповідальності за порушення законодавства про надання статусів ветеранів війни та за перешкодження здійсненню контрольних заходів у контексті проєкту Закону України (реєстр. № 15537 від 21.08.2026).*

Проаналізовано відповідність запропонованих змін основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення та законодавства, що визначає правовий статус, гарантії соціального захисту ветеранів війни.

За результатами дослідження виявлено ризики, які в подальшому можуть перешкоджати належній реалізації законопроекту під час правозастосовної діяльності.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, правопорушення, ветеран війни, статус, члени сімей, контроль.*

Вступ

Внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України суттєво зросла кількість осіб, які претендують на отримання статусу ветерана війни, особи з інвалідністю внаслідок війни, члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України тощо. За таких умов особливого значення набуває забезпечення законності, своєчасності та однакового застосування законодавства під час прийняття рішень щодо надання відповідних статусів. За результатами вибіркового перевірок, проведених у 2025 році Міністерством у справах ветеранів України, встановлено понад 1 000 фактів неправомірного надання статусів (осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів сімей загиблих Захисників). Неправомірне надання статусу створює значне навантаження на Державний бюджет. Обсяг пільг та виплат на одну особу у 2026 році варіюється: мінімально – від 120 тис. грн (житлово-комунальні послуги); максимально – до 15,06 млн грн (враховуючи одноразову допомогу у зв'язку із загибеллю, медичне обслуговування, пенсійні надбавки та компенсації за житло)¹.

Запровадження додаткових механізмів контролю та відповідальності посадових осіб загалом відповідає потребам воєнного часу та спрямоване на

¹ Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог у сфері надання статусу відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”» (реєстр. № 15283 від 19.05.2026). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/3473718>

підвищення ефективності системи соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог у сфері надання статусу відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»» (реєстр. № 15537 від 21.08.2026) (далі – законопроект) розроблено з метою «забезпечення правових підстав для визначення відповідальності осіб за надання статусу учасника бойових дій у порядку, визначеному статтею 6-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон), особи з інвалідністю внаслідок війни, учасника війни, особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалого учасника Революції Гідності, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни та члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України»².

Пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) статтею 188-58 «Порушення вимог законодавства у сфері надання (відмови у наданні, позбавлення) статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, учасника війни, особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалого учасника Революції Гідності, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни, члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України»; внести зміни до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у частині розширення контрольних повноважень щодо визначення порядку надання відповідних статусів.

Основна частина

Визнаючи необхідність удосконалення механізму контролю за діяльністю органів та посадових осіб, уповноважених приймати рішення щодо надання, відмови у наданні або позбавлення статусів ветеранів війни та членів їхніх сімей, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Запропонована частина перша статті 188-58 КУпАП (у редакції законопроекту) передбачає відповідальність за «порушення вимог нормативно-правових актів, що регулюють питання надання (відмови у наданні, позбавлення) статусу», не конкретизуючи при цьому, які саме дії або бездіяльність становлять склад адміністративного правопорушення.

Фактично диспозиція має бланкетний характер і відсилає до невизначеного кола нормативно-правових актів, серед яких можуть бути не лише закони, а й численні постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств та інші підзаконні акти. У результаті посадова особа не може заздалегідь і з достатнім ступенем визначеності передбачити, які саме порушення можуть стати підставою для притягнення до адміністративної відповідальності, що не відповідає принципу юридичної визначеності як складової принципу верховенства права, закріпленого у статті 8 Конституції

² Там само.

України, а також вимогам статті 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо передбачуваності відповідальності.

Склад правопорушення пов'язується із фактом неусунення порушень, виявлених під час перевірки. Водночас законопроект не визначає: критерії належного виконання такої вимоги; строки для усунення різних видів порушень; порядок підтвердження факту усунення порушення; випадки, коли порушення об'єктивно не може бути усунено, тощо. Із пропонованої конструкції статті 188-58 КУпАП (у редакції законопроекту) випливає, що підставою для відповідальності є не стільки саме порушення законодавства, скільки невиконання вимоги контролюючого органу щодо його усунення.

Таким чином, адміністративна відповідальність фактично трансформується у відповідальність за незгоду з правовою позицією контролюючого органу. Крім того, відсутність чітких критеріїв створює ризик суб'єктивного тлумачення порушень контролюючим органом та неоднакової практики притягнення до відповідальності, особливо у випадках, коли законодавство допускає різні варіанти правозастосування або містить оціночні поняття. З огляду на значний розмір штрафів, така невизначеність може призвести до необґрунтованого покарання посадових осіб за формальні чи спірні порушення, які не спричинили істотних негативних наслідків.

Пропозиція про виключення частини шостої статті 6-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» містить ризик зміщення рівня законодавчого регулювання, оскільки її виключення означає, що окремі питання можуть бути врегульовані виключно підзаконними актами Кабінету Міністрів України, що певною мірою не узгоджується із приписами пункту 6 статті 92 Конституції України.

Варто зазначити, що встановлення спеціальної адміністративної відповідальності посадових осіб саме за незаконне надання ветеранського статусу не є поширеною практикою у законодавстві іноземних держав. Переважає диференційована модель, відповідно до якої неправильне адміністративне рішення підлягає перегляду та виправленню, неправомірно отримані виплати – поверненню, а умисні дії особи, спрямовані на шахрайське отримання статусу чи відповідних виплат, тягнуть адміністративну або кримінальну відповідальність.

У цьому зв'язку показовим є досвід Австралії, де § 208 Закону про права ветеранів (Veterans' Entitlements Act 1986) передбачає відповідальність за умисне подання неправдивих відомостей, незаконне отримання ветеранських виплат чи інших переваг, у тому числі шляхом шахрайства, а також механізм повернення неправомірно отриманих коштів (§ 205)³. Такий підхід дає підстави вважати більш обґрунтованою для України диференціацію відповідальності залежно від характеру та вини порушника: процедурні порушення мають усуватися в порядку адміністративного контролю, умисне невиконання законних вимог контролюючого органу –

³ Veterans' Entitlements Act 1986 (Закон про права ветеранів) (станом на 31 серпня 2026 року). URL: <https://www.legislation.gov.au/C2004A03268/2019-07-01/text>

тягнути адміністративну відповідальність, а умисне незаконне надання статусу, поєднане з корупцією, підробленням документів чи заподіянням істотної шкоди, – кримінальну відповідальність.

Висновки

Законопроект потребує доопрацювання в частині конкретизації складу адміністративного правопорушення, передбаченого частиною першою статті 188-58 КУпАП, перегляду пропорційності санкцій, визначення процесуальних гарантій під час проведення перевірок порядку надання та запровадження механізму позбавлення відповідних статусів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*